

ТРИ ПИСМА ОТ ГЕО МИЛЕВ ДО ИВАН РАДОСЛАВОВ

Лилия Радославова-Попова

Публикуваните тук писма са част от кореспонденцията между Иван Радославов и Гео Милев по времето, когато Ив. Радославов е в Берн — Швейцария, член на културно-дипломатическа мисия (1919). Предмет на тези писма са новото книгоиздателство «Везни», сп. «Везни», режисьорската дейност на Г. Милев, предложения за сътрудничество до Ив. Радославов. Засягат се и семейни въпроси — Ив. Радославов и Г. Милев са баджанаци. Писмата се намират в личния архив на Ив. Радославов. Публикуват се за пръв път.

1

До Иван Радославов — Берн — Швейцария

Берлин, 10. 3. 918

Драгий ми Иване, едва снощи — Мила¹ беше при мене — получихме първото ти писмо; най-сетне, много късно. Сега засега съм в същата болница, в която си отправил писмото си, но то е само поради операцията, която ми правиха преди 2 дена, иначе, писах ти и порано, съм в друга болница, по-право в друг «пансион». . . Затвореното писмо за мене в София не съм получил, но получил една картичка, изпратена в София, която преди 2—3 дена Анюта² ми препратила тук.³ За хубавите пожелания за щастие и радост ти благодаря (— им!) (sic), разбира се, безпределно: още повече, че твърде малко хора ни пожелаха искрено щастieto — понеже (може би) ни завиляха на щастieto. . . Но всичко наоколо ни интересува толкова малко! Нали така трябва? — Ами какво станаха нашите литературни работи? (Всички писателски кръгове в София погребали предварително таланта ми и литер. ми интереси въобще. . .) Питаш Анюта за моите изд[ателски] планове. Издателство «Везни», което се консолидира на здрави основи — в Ст. З[агора] пуца в края на този месец първите си книги и ще продължава. Ти — ако имаш време — можеш да направиш следното, като знаеш, че го правиш за нашето семейство, тъй като чакам от тази работа една крупна сума от 30 000—40 000 лв.: а именно: да прегледаш Бодлера,⁴ Съкровището⁵ и др. каквото имаш. 2-о нещо ново: избрани маски от *Le livre (des) masques*⁶ от R. de Gourmont:⁷ напр. Метер[линк], Верх[арн], Верлен, Мал[арме], Самен, Хюисманс и др., които биха интересували България. И друго, каквото намериш

¹ Съпругата на Г. Милев.

² Ана Керанова Радославова, сестра на Мила Г. Милева и съпруга на Иван Радославов.

³ Пропуснат текст от личен характер.

⁴ «да прегледаш Бодлера» — Г. Милев има пред вид предложението на Ив.Р. да се направи второ издание на «Поеми в проза» Бодлер — в превод на Ив. Р. — от изд-во «Везни» (писмо от Ив. Р. до Г. Милев от 6 февруари 1918, публ. в «Лит. архив Гео Милев», т. II, 1964, стр. 400).

⁵ «Съкровища на смирените» от М. Метерлинк.

⁶ *Le livre de masques* (фр.) — Книга на маските.

⁷ R. de Gourmont (фр.) — Р[еми] дьо Гурмон.

за добре от Ан[атол] Фр[анс], Р. Ролан, Maeterlinck⁸, другите му проз[аически] работи или по-добре драми: напр. Soeur Beatrice⁹ et Barbe bleu¹⁰ пр. Пиши ми за това все пак. Много ти здраве от двама ни.

Твой Гео Милев

Подател: Lt.¹¹ G. Mileff, Vereinslazaret Ritter Paulsbornerstr. — 4. Berlin, Halensee.

⁸ Maeterlinck (фр.) — Метерлинк.

⁹ Soeur Beatrice (фр.) — Сестра Беатрис.

¹⁰ Ariane et Barbe bleu (фр.) — Ариана и Синята брада.

¹¹ Lt. (нем., сърк.) — лейтенант.

*

Драги баджанак,

И ти нямаш време да пишеш и не пишеш! И аз нямам време да пиша и не пиша! И най-сетне! Получих днес хаир-хабер от тебе. Радвам се, че всички сте добре, но не се радвам много, че ще стоиш там още година. Ами ти поне не щели можеш да прехвъркнеш насам като куриер? И ний сме криво-ляво добре, но все още не сме се наредили. Едва тия дни ни е оживила надеждата, че ще можем да си намерим квартира — евтина и без предплата за една година или 6 месеца. (От тия ми думи можеш да разбереш какъв епитет заслужава квартирният въпрос в София!) Режисьорството ми е почти наред: сега «дебютирам» в Народ[ния] театър, т. с. режисирам една чудесна модерна пиеса «Мъртешки танц» от Стриндберг (участие: Кр. Сарафов, Огнянов, Будевска и др.) и чакам въз основа на резултатите от този дебют да бъда назначен (по представление на директора Б. Ангелов), което може (и надявам се) да стане преди края на репетициите; само че сега съм още в началото им. С Б. Ангелов съм, разбира се, много добре — той се отнася с уважение дори към моите модерни идеи. . . А освен това и секретарят на театъра е наш — Ботю Савов. Ще се нареди всичко. — Сега се занимавам с репетициите, от една страна, а, от друга, с новото сп. Везни, издание на к-во Везни. Първата му книжка ти е изпратена. Пращам ти и 2-та. След няколко дена излиза и 3-а (месечно вече, а не полумесечно, както беше досега). Предвиден си и ти като сътрудник. Можеш да пратиш по куриера някакъв материал, напр. критика върху общи литер.-естетически теми или пък кореспонденция за нещо ново във френ.[ската] литература. Или пък — да не е унищожила политиката литератур.[ните] ти интереси? Но писмото ти не ми дава право да мисля такова нещо. . . Николай¹ е добре. Ще му кажа да ти прати книгата си «Птици в нощта». Гьончо² пише — днес е спал до 12 ч. в Коприщица. Людмил³ беше досега в Делеагач делегат в комисия по преселването на бежанци, но тия дни — пише ми — пристига тук. Всички други са живи и здрави. Хр. Ясенов печати книга стихове «Рицарски замък», наше издание, в разкошната серия «Книга за библиофили», от които е излязъл № 1 «Избрани поеми» от Ед. По, превод на Джорето.⁴ Въобще издателството виее и се слобси с име на най-хубаво издателство в България. Успехът му е толкова голям (моралният), че мнозина предлагат да влязат като акционери в него. С една дума, модерното почва да се проявява по-интензивно в България: и издателството, и списанието — което буди интерес, но и вражда, разбира се, от страна на тъпоумните; не можели да ни разбират — особено ние — ние — ние! Пък аз съм анджък за упорство! Чакам само да се върнеш ти, за да се дигне по-усилена критическа кампания в защита на новото, чистото изкуство. Виж, сега, дано можеш

* II и III писма не са датирани, но по съдържанието им може да се установи, че второто писмо трябва да се отнесе към октомври 1919 г., след излизането на кн. 2 от сп. «Везни» — год. I и преди излизането на кн. 3 (справка: кн. 2 «Везни» — 30. IX, кн. 3 — 30. X. 1919 г.). Третото писмо е изпратено след 1 ноември — след излизане от печат на кн. 3. По това време Ив. Р. се намира още в Швейцария.

¹ Николай Лилиев.

² Писателят Гьончо Белев.

³ Писателят Людмил Стоянов.

⁴ Джорето — Георги Михайлов — преводачът на poemите на Едгар По.

да изпратиш нещо за списанието, както казах: на обща тема. — Мила е добре, оправена ужасно, и мъти бебе, което ще провряка след 3 месеца. . .⁵ Ами, Иване, не ще ли можеш да ми изпратиш по куриера френските ми книги, които стоят у тебе заедно с други н. в.? Също тъй и другите вещи? и преди всичко и винаги, когато имате възможност, 3—4 кутини Нестле, които ще трябват за бебето. Всички сме добре, живи и здрави. Стариият⁶ е в Козлуджа при Жорж.⁷ Митю⁸ се ожени за Надя Ненова. И т. н. Обаждайте се, бъдете здрави и весели и — ще чакам «материал» и от тебе.

Много здраве
Твой Гео Милев

⁵ Пропуснат пасаж.

⁶ Тъстът на Г. Милев и Ив. Радославов — Димо Керанов.

⁷ Родственик.

⁸ Димитър Керанов — артист, брат на Мила Г. Милева и Ана Радославова.

3

Драги Иване,

получих ти и новото второ писъмце, в което изказваш големите си възторзи от «Везни» — списание на българските модернисти. Писах ти и по-рано и пак ще кажа, че добре би било да дадеш (да пратиш) нещо оттам — някакви критични работи на обща тема или някаква кореспонденция за забележителни литер.[атурни] факти из френската литература или въобще из френското изкуство. Твоите поздрави се предадоха на всички страни — и за тях ти се връщат други подобни: много здраве от всички. Стойно Стойнов¹ пита често за тебе — и все по един и същи начин: какво прави онова магаре в Бери? — Той е страшен болшевик. А също и Ясенов, който получи преди 1—2 месеца бой и рани в едно бунтово събрание, щяха да му избият лявото око — ходи цяла неделя превързан. Колкото за книгите, издадени от Везни, пратил съм ти почти всички. Сега ти пращам 3 кн. от сп. Везни и новата 2 книга от серията «Книги за библиофили» — албум от Ст. Райнов (Цанко) — брата на Ник. Райнов, който открива на Димитровден изложба. Сега ще се печатат «L'art» от Роден и «Рицарски замък», стихотворенията на Ясенов. — След 2—3 дена ще бъде най-сетне и Людмил тук. А колкото за Ем. п. Димитров — неговото отсъствие дразнеше Людмила — работата стои така: съмнително беше неговото участие в модернистическото списание «Везни», тъй като от 1—2 години той се е обявил май за реалист; пише за някакво здраво, незабулено с мистични пари изкуство и пр. Известно ли ти е това? Но все пак, надявам се, че за в бъдеще и той ще влезе като сътрудник. — Ще чакам от тебе обущата, едни малко носени дрехи и материал.

Хиляди поздрави на тебе и на всички.

Гео

Забележка. Ползуваме се от случая да поправим една неточност, допусната в „Лит. архив Гео Милев“, т. II, 1964 г., стр. 293—294, писмо от Г. Милев до М. Касабов под № 46 — при обяснението на следния израз от текста на писмото: „... Харц ще се провежда в Швейцария...“ а именно че Г. Милев е смятал да възложи на Ив. Радославов превода на „Пътуване по Харц“ от Хайне, като се посочва писмото на Ив. Р. до Г. М. под № 166, стр. 400, от същото издание. Според автора на коментара Ив. Р. в това писмо изказвал желание „да участва в изд. „Везни“ със свои преводи“. В същност Г. Милев е уговарял за този превод не с Ив. Радославов, а със съпругата му А. К. Радославова, което се вижда от писмото на Г. Милев до А. К. Радославова от 10. IV. 1918 г., публикувано в „Избрани произведения Гео Милев, 1965, II, стр. 414, изд. БП, а в посоченото за доказателство писмо № 166 Ив. Р. прави само предложение за преиздаване на превода му „Поеми в проза“ — Бодлер, от изд. „Везни“.

¹ Прогресивен адвокат и общественик в онези години.

² «L'art» (фр.) — «Изкуството».